

İSTANBULDA'KI YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARINDA UZAKTAN EĞİTİM YÖNETİMİ SÜREÇLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF DISTANCE EDUCATION MANAGEMENT PROCESSES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN ISTANBUL¹

Merve ARAÇ² - Tuncay AKÇADAĞ³

Öz

Uzaktan eğitim süreciyle ilgili dünyada ve Türkiye’de uzun yıllardır bilimsel çalışmalar yapıldığı, süreçle ilgili çalışmalar yürütüldüğü görülmektedir. Ancak uzaktan eğitimin öneminin özellikle COVID-19 pandemisi döneminde daha iyi anlaşıldığı ifade edilebilir. Araştırmanın amacı; üniversitelerde Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi yöneticilerinin uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşlerini alarak uzaktan eğitim sürecini belirlemek ve değerlendirmek, mevcut durumu ile olması gerekeni belirleyerek sürecin nasıl daha etkili olabileceğine ilişkin saptamalar yapmaktır. Araştırma nitel araştırma yöntemiyle yürütülmüştür. Çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örneklem kullanılmış olup araştırma için gönüllü olan İki devlet üniversitesi ile altı vakıf üniversitesi bünyesinde bulunan UZEM’lerde görev yapan sekiz yönetici çalışma grubunu oluşturmuştur. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile toplanmış ve içerik analizi ile çözümlenmiştir. COVID-19 pandemisiyle önem kazanan ve gelecekte de bu önemin artarak süreceği varsayımıyla, uzaktan eğitim yönetimine ilişkin bilgilerin, açıklamaların betimlenmesinin, olması gereken durumlara açıklık getirilmesinin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmanın önemli olarak belirtilebilecek bulgularından biri, uzaktan eğitim siteleri tercih edilirken eğitim amaçlı ya da eğitime uyarlanabilen platform olmalarına dikkat edildiği, sonrasında ise hazırlanış, güvenlik, maliyet, etkileşim ve gelişime elverişlilik hususlarının geldiği ve bu hususların öncelik sırasının kurumların ihtiyaçları ve koşulları doğrultusunda değiştiğidir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Yönetimi, Uzaktan Eğitim, Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi.

Abstract

It is observed that scientific studies have been carried out for many years in the World and in our country regarding the distance education process. However, it can be stated that the importance of distance education is better understood, especially amid the COVID-19 pandemic. The purpose of the research is to designate and evaluate the distance education process by taking the opinions of the Distance Education Application and Research Center (UZEM) managers in universities on the distance education process and to determine the status quo and what should be done accordingly in order to make the process more effective. The research was carried out with the qualitative research method. While determining the study group, an easily accessible sample, which is one of the purposive sampling methods, was used and eight administrators working in Distance Education Centers (UZEM) within two state universities and six foundation universities volunteered for the research. The data were collected through a semi-structured interview form and analyzed by content analysis. Gaining importance with the COVID-19 pandemic and with the assumption that this importance will continue to increase in the future, it is thought that describing the information and explanations about distance education management and clarifying the necessary situations will contribute to the existing literature. One of the most important findings of the research is that, while adopting distance education systems, attention is paid to the fact that the platforms are those which can be adapted to required education or training. Readiness, security, cost, interaction and convenience for development come next, and the order of priority of these issues changes in line with the needs and conditions of the institutions.

Keywords: Education Administration, Distance Education, Distance Education Application and Research Center.

¹ Bu çalışma FSMVÜ Lİsansüstü Eğitim Enstitüsünde tamamlanan İstanbul'daki Üniversitelerde Uzaktan Eğitim Yönetiminin Değerlendirilmesi adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Uzman, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi. Uzaktan Eğitim Merkezi, mervekemerci@gmail.com, Orcid: 0000-0001-8892-3974

³ Prof. Dr., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Eğitim Fakültesi/Eğitim Bilimleri, takcadag@fsm.edu.tr, Orcid: 0000-0002-9131-2039

1. GİRİŞ

21. yüzyılın dünyasında öğrenme, var olmanın bir gerekliliği ve yaşamın başlangıcından sonuna kadar devam eden bir süreç olarak görülmektedir. Bu durumda yaşam boyu öğrenme insanın anne karnında olduğu zamandan başlayıp ölümüne kadar devam eden davranışlar, alışkanlıklar olarak düşünülmelidir (Duman, 2007; akt. Torun, 2020). Yaşam boyu öğrenme sürecinde uzaktan eğitim önemli bir yöntemdir. Çünkü uzaktan eğitim zamana ve mekana bağımlı olmadan, kişiye bireysel öğrenme ile istedikleri alanda gelişme imkanı tanımaktadır (Arat ve Balkan, 2011). Uzaktan eğitim; öğreticinin ve öğrenenin aynı yerde olma zorunluluğunu ortadan kaldıran ve eğitim-öğretim süreçlerinin bilgi iletişim teknolojileri ile yürütüldüğü bir eğitim sistemidir (İşman, 2011).

Teknolojinin ilerlemesiyle ortaya çıkan internet/web tabanlı/destekli uzaktan eğitim, iletişimin internet aracılığıyla kurulduğu ve 1990'lı yıllarda hayatımıza giren eğitim modelidir. Bu modelde internet tabanlı uzaktan eğitim yöntemlerinin tümünden faydalanılmaktadır. Derslere ait konuların içerik bilgilerine erişmek amacıyla HTML tabanlı internet sayfaları oluşturulmakta, iletişim kurmak amacıyla elektronik postalardan yararlanılmakta, öğrenciler arasında ya da öğrencilerin öğretmenlerle etkileşimini sağlamak amacıyla internet üzerinden sanal tartışma, sohbet ortamları oluşturulmaktadır (Arslan, 2019).

Web tabanlı uzaktan eğitimde senkron (eşzamanlı, çevrimiçi) öğrenme, öğrencilerin aynı anda farklı yerlerden internet kullanılarak öğreten ile bulunduğu, iletişim kurulan süre içerisinde tüm katılımcıların çevrimiçi olduğu, öğrencilerin kendi aralarında ve öğretenle öğrencilerin arasında etkileşim bulunduğu bir yöntemdir (Henderson, 2003; akt. Palas Bozkurt 2019). Senkron öğrenme yönteminin avantajları; eşzamanlı iletişim kurabilme, anında geri bildirimde bulunabilme, öğrencilerin grubun bir parçası olması nedeniyle izole hissetme durumlarının en aza inmesi, aynı ortamda olma gibi engellerin ortadan kalkmasıdır. Senkron öğrenme yönteminin dezavantajları ise; derslerin işleneceği zamanların ayarlanmasında tüm öğrencilere uygunluk problemlerinin yaşanması, sınavlarda gözetmen sorunlarının yaşanması, teknolojik unsurların temininde problem yaşanması, kalabalık grup derslerinde öğrencilerin sadece dinleyici durumuna düşmesi, teknoloji okuryazarlığı düşük olan öğrencilerin pasif kalma durumunun oluşmasıdır (Midkiff ve DaSilva, 2000).

Web tabanlı uzaktan eğitimde asenkron (eşzamanlı olmayan, çevrimdışı) öğrenme, öğrencilerin internet kullanarak öğreten ile bulunduğu ancak tüm katılımcıların çevrimiçi olmalarının gerekmediği, iletişimin sonradan cevaplanmak üzere mesaj aracılığıyla gerçekleştiği, öğrencilerin yalnız çalıştığı ancak diğer katılımcılarla iletişim kurabildiği bir yöntemdir (Henderson, 2003; akt. Palas Bozkurt 2019). Asenkron öğrenme yönteminin avantajları; öğrencilerin aynı zamanda ve aynı ortamda olma problemini gidermesi, eğitimin uluslararası kimlik kazanması, öğrencilerin derslere ve derslerin içeriklerine dilediği zaman ulaşabilmesi, çeşitli nedenlerle çekingen olan öğrencilerin derslere daha fazla katılımının sağlanmasıdır. Asenkron öğrenme yönteminin dezavantajları ise; öğrencilerin dağınık bir sanal topluluk oluşturmasına neden olması, uygulama temelli derslere uygun olmaması, sınavlarda gözetmen açısından dışarıya bağımlı olunması, öğrencilerin izole hissetmelerine neden olması, anında geri bildirimde bulunulamamasıdır (Midkiff ve DaSilva, 2000).

Uzaktan eğitimde temel olarak öğrenme yönetim sistemi ile sanal sınıf uygulamaları kullanılmaktadır. Uzaktan eğitim için geliştirilen materyaller öğrenme yönetim sistemi üzerinden verilmektedir. İlgili materyaller aynı zamanda sanal sınıf uygulamaları da kullanılarak öğrencilere iletilmektedir. Öğrenme Yönetim Sistemi (ÖYS) / Learning Management System (LMS); eğitim-öğretim faaliyetlerinde plan oluşturmayı, çalışmalarını nitelendirmeyi ve tüm öğrenme sürecini takip etmeyi sağlayan web tabanlı yazılımdır. Ayrıca

öğrenme yönetim sistemleri, uzaktan eğitim sürecinde, öğrencilere materyaller, çalışmalar, etkileşim ve tartışma alanı sunan internet tabanlı uygulamalar olarak da tanımlanabilmektedir (Özmen, 2012). Öğretim yönetim sistemlerinin işlevsel olabilmesi için merkezden yönetilebiliyor olması, işlemlerin otomatik gerçekleştirilebilmesi, kullanım kolaylığına sahip olması, ders içeriklerine ait materyallere hızlı erişim sağlanması, ölçeklenebilir internet tabanlı uygulama üzerinde eğitim-öğretim unsurlarının toplanabilmesi, standartları desteklemesi, bilgilerin tekrar kullanılmasını sağlaması gerekmektedir (Palas Bozkurt 2019). Sanal/Canlı Sınıf Uygulaması; farklı yerlerde olan insanların aynı ortamda ve aynı zaman diliminde buluşabilmelerini sağlayan uygulamalardır. Uzaktan eğitim sürecinde geleneksel eğitimde olan sınıf ortamı gibi öğrenciler öğretmenle ve diğer öğrencilerle anlık iletişim kurabilmektedir. Ayrıca etkileşimin bulunduğu ve katılımcıların birbirlerini görebildiği uygulamalar sanal sınıflardır (Yaşlıca, 2019).

Öğrenme, hayatın her aşamasında olması nedeniyle ortaya çıkan hayat boyu öğrenme kavramının devamlılığı için bir gereklilik olarak görülen ve örgün eğitime bir alternatif olan uzaktan eğitim, birçok ülkede bulunan kurumlarca genellikle eğitim faaliyetlerinin zenginleştirilmesi için kullanılmaktadır. 1728 yılında dünyada uzaktan eğitimle ilgili ilk çalışma gazete ile başlamıştır. Türkiye’de uzaktan eğitim alanında çalışmalar sosyal ve ekonomik imkanlar doğrultusunda ilerlemiştir. Millî Eğitim Bakanlığı bazı teknik hususların aktarımı için 1960 yılında “Mektupla Öğretim Merkezini” kurmuştur. 1968 yılında faaliyete başlayan TRT, eğitim içerikli yayınlar yapmıştır. 1982 yılında yükseköğretim olarak “Açık Öğretim Fakültesi” kurulmuş olup ilgili fakülteye ait dersler televizyon ve radyo ile desteklenmiştir (İşman, 1998; akt. Arat ve Balkan, 2011). 1990 yılı itibariyle ise uzaktan eğitim yöntemini farklı yükseköğretim kurumları da kullanmaya başlamıştır (Kaçan ve Gelen, 2020). Teknolojilerin kullanımını bakımından uzaktan eğitimin gelişimi beş aşamada incelenebilmektedir. Bu aşamalar; mektup aracılığıyla yazılı eğitim verilmesi, radyo aracılığıyla işitsel ve televizyon aracılığıyla hem işitsel hem görsel eğitim verilmesi, iletişim teknolojilerinin eğitimde kullanılması, telekonferans aracılığıyla eşzamanlı eğitimlerin yapılması, eğitim kurumlarında internet teknolojileri aracılığıyla e-öğrenme ortamlarının oluşması olarak belirlenmektedir (Moore ve Kearsley, 2011). Başlangıcı oldukça eski zamanlara dayanan uzaktan eğitim süreci tüm bu bilgilerden de anlaşılacağı üzere uzak mesafedeki insanlara materyaller gönderilerek başlamış, teknolojinin ilerlemesiyle yükseköğretimde açık eğitim unsurlarının daha çok kullanılması gündeme gelmiştir. (Turan ve Çolakoğlu, 2008). Ancak günümüzde ortaya çıkan koronavirüs (COVID-19) pandemisi nedeniyle yapılan kısıtlamalarla eğitim-öğretim faaliyetleri durma noktasına gelmiştir. Eğitim camiası bu duruma çözüm olarak uzaktan eğitim yöntemine hızlı bir geçiş yapmak durumunda kalmıştır (Gökbulut, 2021).

Dünyayı sarsan COVID-19 salgınıyla birlikte ise virüsün görüldüğü ülkelerde, hızla yükselen vaka ile vefat sayısı sebebiyle önlemler alınması gerekli hale gelmiştir. 2019-2020 akademik yılı bahar döneminde neredeyse tüm dünyada farklı derecelerde karantina uygulaması hayata geçirilmiş olup üniversiteler ve diğer eğitim kurumları bu süreçte kapatılmıştır (Daniel, 2020). Bu önlemler sonucunda eğitim-öğretime ara verilmiş olup eğitim-öğretim süreçlerinin devam etmesi için ülkeler kendi yöntemlerini belirlemiştir. Türkiye’de ise eğitim-öğretim faaliyetlerini devam ettirme sürecinde uzaktan eğitim yöntemi önem kazanmış ve bu yöntemin kullanımını tüm ülkede yaygınlaştırmıştır (Yılmaz, 2020).

YÖK tarafından “Yükseköğretim Kurumlarında Uzaktan Öğretime İlişkin Usul ve Esaslar” yayınlanarak uzaktan eğitim süreci üniversitelerde standartlaştırılmıştır. İlgili usul ve esaslarda uzaktan eğitim tanımı; “Yükseköğretim kurumlarında öğretim faaliyetlerinin bilgi ve iletişim teknolojilerine dayalı olarak planlandığı ve yürütüldüğü, öğrenci ile öğretim elemanı ve öğrencilerin kendi aralarında karşılıklı etkileşimine dayalı olarak derslerin öğretim

elemanı tarafından aynı mekânda bulunma zorunluluğu olmaksızın senkron (eşzamanlı) ve/veya asenkron (eş zamansız) biçimde verildiği öğretimi” şeklinde verilmiştir. Yine ilgili usul ve esaslarda bu süreci yönetecek birim, “Uzaktan öğretim birimi” ismiyle ifade edilmiştir. Bu birimin tanımı ise “Uzaktan öğretimin sunulmasında teknik ve idari alt yapı hizmetini yürütmek üzere ilgili yükseköğretim kurumu tarafından görevlendirilen birimi veya merkezi” olarak verilmiştir (Yükseköğretim Kurulu, 2021). Uzaktan eğitim birimleri üniversitelerde “Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezleri (UZEM)” olarak yerini almıştır. UZEM faaliyetleri genellikle “önlisans, lisans, tezsiz yüksek lisans ile sertifika” programlarının uzaktan eğitim süreçlerinde e-içerik geliştirmek, teknik destek sağlamak, sınav ve ders organizasyonlarını yapmak vb. hususları kapsamaktadır (Durak, Çankaya ve İzmirli, 2020).

COVID-19 vakalarının ülkemizde görülmeye başlamasıyla YÖK, 16 Mart 2020 tarihi itibarıyla yükseköğretim kurumlarının üç hafta süresince tatil olacağını duyurmuştur. Bu duyurudan sonra üniversitelere YÖK tarafından uzaktan eğitime geçilmesi hususunda bilgilendirme yapılmıştır. YÖK tarafından süreçle ilgili kararlar alınmış olup 23 Mart 2020 tarihi itibarıyla üniversitelerin alt yapıları ve uzaktan eğitim yetkinlikleri ölçüsünde, uzaktan eğitim yöntemi kullanılarak eğitim-öğretim faaliyetlerine devam etmeleri gerektiği sonucuna varılmıştır (Durak vd., 2020). 24 Eylül 2020 tarihli YÖK Genel Kurul kararı ile “Yükseköğretim Kurumlarında Uzaktan Öğretime İlişkin Usul ve Esaslarda” da uzaktan eğitim süreciyle ilgili değişikliklere gidilmiştir (Yükseköğretim Kurulu, 2021). Dolayısıyla yaşanan bu olağan üstü süreçlerin yönetilmesi ve yürütülmesinde üniversite bünyesinde bulunan en başta UZEM olmak üzere “Bilgi İşlem Daire Başkanlıklarına” büyük bir sorumluluk ve çok sayıda görevler yüklenmiştir. Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sisteminde 21 Nisan 2021 tarihinde oluşturulan rapor verilerine göre Türkiye’deki 177 Üniversitede UZEM bulunmaktadır. Türkiye’de üniversitelerde öğrenim yönetim sistemi olarak genellikle Moodle, ALMS, Üniversite Bilgi Yönetimi Sistemi (ÜBYS), Toltek, Google G-Suite, Sakai, Blackboard Learn, Canvas, SIYDEM kullanılırken, sanal sınıf uygulaması olarak ise genellikle Big Blue Button, Perculus, Microsoft Teams, Zoom, Adobe Connect, Blackboard Collaborate, Google Meet, Cisco Webex kullanılmaktadır (Durak vd., 2020).

Bu durumlardan hareketle bu çalışmanın amacı; yüksek öğretim kurumlarında UZEM yöneticilerinin uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşlerini alarak uzaktan eğitim sürecinde sürecin nasıl ele alındığını belirlemek, elde edilen verileri değerlendirmek, bu doğrultuda uzaktan eğitimin mevcut durumu ile olması gerekeni tartışmak ve böylece sürecin nasıl daha etkili olabileceğine ilişkin saptamalar yapmaktır. Böylece COVID-19 pandemisi ile önem kazanan ve gelecekte de bu önemin artarak devam edeceği varsayımı ile uzaktan eğitim yönetimine ilişkin bilgilerin ve açıklamaların betimlenmesi, olması gereken durumlara açıklık getirilmesinin hem işleyişe hem de bu alandaki çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu amaca ulaşabilmek için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Yüksek öğretim kurumlarında uzaktan eğitim yönetimi konusunda tercih edilen sistem ve işleyişi nasıldır?
  - a. Tercih edilen sistemlerin seçilme sebepleri nelerdir?
  - b. Uzaktan eğitim sürecinin işleyişi nasıldır? Platformların güvenliği hakkında görüşler nelerdir?
2. Uzaktan eğitim sürecinin akademik başarıya etkisine ilişkin görüşler nasıldır?
3. Düzeltme ve iyileştirme konusundaki görüşler nasıldır?

2. YÖNTEM

Çalışmada nitel araştırma yöntemi izlenmiştir. Araştırma amacına yönelik derinlemesine bilgi toplayabilmek ve nitel araştırma yönteminde çalışmaya konu olan olgular ile olaylar kendi içerisinde değerlendirilerek, bireylerin yükledikleri anlamlar doğrultusunda yorumlanabilmektedir (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2010). Araştırma nitel araştırma desenlerinden toplu durum çalışması (collective case study) desenine uygun olarak düzenlenmiştir. Toplu durum çalışmaları, benzer birkaç durumun incelenmesini, Bireysel durumlarda bazen bilinmeyen genel karakteristikleri açıkça ortaya çıkarılmasını, durumların birbirine benzemesi veya ayrışması halinde ortaya çıkanların betimlenmesini ve incelenen durumların açıkça anlaşılmasını sağlar (Stake,1995). Durum çalışması ile ilgili izlenecek yolları Yıldırım ve Şimşek (2018) aşağıda sıralanan biçimde belirlemişlerdir.

1. Araştırma problemlerinin geliştirilmesi
2. Araştırmanın alt problemlerinin geliştirilmesi
3. Analiz biriminin saptanması
4. Çalışılacak durumun belirlenmesi
5. Araştırmaya katılacak bireylerin seçimi
6. Verilerin toplanması ve toplanan verilerin alt problemlerle ilişkilendirilmesi
7. Verilerin analiz edilmesi ve yorumlanması
8. Durum çalışmasının raporlaştırılması

Yapılan çalışmada bu sıra esas alınmak suretiyle desen oluşturulmuştur.

2.1. Çalışma Grubu

Çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örneklem kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir örneklem, araştırmacının çalışma grubunu belirlerken ulaşılabilir kaynakların tercih edilmesidir (Küçük, 2016). Araştırma sürecinde İstanbul'da bulunan tüm üniversitelerin UZEM yöneticilerine ulaşılmıştır. COVID-19 pandemi dolayısıyla UZEM'lerin yoğun çalışma temposu söz konusudur. Bu üniversitelerden iki devlet ve altı vakıf üniversitesi UZEM yöneticileri araştırmada çalışma grubunda yer almayı kabul etmiştir. Devlet üniversiteleri olarak Yıldız Teknik Üniversitesi ile isminin geçirilmemesini talep eden bir üniversite, vakıf üniversiteleri olarak Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul Avcılar Vakıf Üniversitesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi ile İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi UZEM yöneticileri çalışma grubunda yer almıştır. Çalışmaya katılan yöneticilerin kişisel özellikleri aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2.1 Çalışma Grubu ile İlgili Bilgiler

Yüksek Öğretim Kurumu	Öğrenim Durumu	Mesleki Alan	UZEM Yöneticilik Süresi ve Açıklamalar
İstanbul Yıldız Teknik Üniversitesi	Yüksek Lisans	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	7 yıl İlgili üniversitenin UZEM biriminde yedi yıldır yönetici olarak görev yapmaktadır.
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi	Yüksek Lisans	Baskı Öncesi Hazırlık	4 yıl Farklı bir üniversitede daha önce Meslek Yüksekokulu uzaktan eğitim süreci koordine etmiştir. Son iki yıl FSMVÜ UZEM biriminde müdür yardımcısı

İstanbul Ayvansaray Üniversitesi	Yüksek Lisans	Lojistik Yönetimi	olarak görev yapmaktadır. 3 yıl Farklı bir üniversitede daha önce eğitim uzmanı olarak görev yapmıştır. Son yıl ilgili üniversitenin UZEM biriminde koordinatör olarak görev yapmıştır.
İstanbul Gelişim Üniversitesi	Yüksek Lisans	Bilgisayar- Mekatronik Müh.	5 yıl Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi koordinatörlüğü yapmaktadır
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi	Paylaşılmasını istemedi	Paylaşılmasını istemedi	8 yıl İlgili üniversitede Uzaktan Eğitim ve Planlama Uzmanı olarak görev yapmaktadır.
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	Doktora	Bilgisayar Mühendisliği	4 yıl İlgili üniversitede müdür olarak görev yapmaktadır.
İstanbul Aydın Üniversitesi	Paylaşılmasını istemedi	Paylaşılmasını istemedi	İlgili üniversitede müdür yardımcısı olarak görev yapmaktadır.

2.2. Veri Toplama Yöntemi ve Aracı

Araştırmada veriler görüşme yöntemiyle toplanmıştır. Görüşme yönteminin esas gayesi insanların bakış açılarını anlamaya çalışmaktır. Bu yöntemin seçilme nedeni ise görüşme yöntemiyle araştırma konusuna ilişkin katılımcıların deneyimleri, konu hakkında bireyin, görüşleri, düşünceleri ile niyetleriyle ilgili bilgi edinilebilme imkânı sağlamasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Görüşme formunda araştırma amacına uygun, problem durumuna ışık tutacak verilerin elde edilebileceği sorular bulunmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu alanda uzman bir kişinin görüşü alınmak üzere teyit edilmiştir. Ayrıca UZEM bünyesinde göre yapan bir yöneticiyle hazırlanan form üzerinden görüşme yapılarak ön uygulama gerçekleştirilmiştir. Alınan uzman görüşü ile ön uygulama sonucunda yarı yapılandırılmış görüşme formuna son hali verilmiştir. Veriler görüşme formunda belirtilen sorulara verilen cevaplar, e-posta olarak yazılı ve Zoom uygulaması üzerinden görüşmeler yoluyla kaydedilerek toplanmıştır. Yüz yüze görüşmelerin salgın nedeniyle hem görüşmecilerin tercih etmemesi hem de kurallar gereği yapılamamıştır. Zoom görüşmesini kabul etmeyen yöneticilerden gelen yazılı bilgiler incelenmiş olup tam anlaşılmayan veya eksik kalan hususlar belirlendiğinde e-posta yoluyla tekrar cevaplar alınarak eksiklikler giderilmeye çalışılmıştır. Zoom uygulaması üzerinden yapılan görüşmeler ortalama 15 dakika sürmüştür.

2.3. Verilerin Analizi

Nitel araştırmalarda veriler analiz edilirken farklı adımlar takip edilebilmektedir. Ancak farklı adımlar takip edilse de analizde verilerin işlenmesi ve bulguların yorumlanması ortak adımlardır. Nitel çalışmalarda verilerin işlenmesinde yani analiz edilmesinde; verilerin

kodlanması, kategorilerin oluşturulması ve temaların belirlenmesi süreçleri izlenebilmektedir (Çelik, Baykal ve Memur, 2020; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu çalışmada da veriler içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir.

Araştırmada problem durumu ile bu duruma ulaşmayı sağlayacak alt amaçlar önceden belirlenmiş olup yarı yapılandırılmış görüşme formu bu problemlerden yola çıkarak oluşturulmuştur. Elde edilen kategorilerin arasındaki örgüye ve alt amaçlar dayanarak temalar oluşturulmuştur. Böylece temaların altında kategoriler, kategorilerin altında kodlar oluşturularak analizler gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca çalışmada elde edilen veriler, hiçbir veriyi gözden kaçırmamak için nitel veri analiz süreçlerinde kullanılan bilgisayar programlarından MAXQDA 2020 kullanılarak da analiz edilmiştir. Program analiz sonuçlarını kodlar bazında düzenlemeyi sağlayarak sade ve anlaşılması kolay tablolar oluşturabilmektedir. Program, sonuçları görselleştirebilmekte ve frekansları belirleyerek ilgili verileri kullanıcılara sunabilmektedir.

2.4. Araştırmacının Rolü

Nitel bilimsel çalışmaların sonuçlarını araştırmacının gözlemleri, görüşleri ve yorumları etkileyebilmekte olup bu hususlar sonuçlar üzerinde belirleyici olabilmektedir. Bu nedenle araştırmacının nitel çalışmadaki rolü açık ve net şekilde belirlenmeli ve ifade edilmelidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Nitel yöntemle yürütülen bu çalışmada, araştırmacı daha önce edindiği tecrübelerle ilgili olarak problem durumu kapsamında araştırılan konularla ilgili bilgi birikimine sahiptir ve yeri geldikçe bu tecrübelerine dayanarak araştırma konusuyla ilgili görüşlerine bulgular bölümünde yer vermiştir.

2.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Bilimsel çalışmaları değerlendiren ölçütler bulunmaktadır. Araştırmadan elde edilen sonuçların inandırıcılığı ise önde gelen ölçütlerdendir. Bu açıdan bakıldığında “geçerlik ve güvenirlik” inandırıcılığı sağlamak için en fazla kullanılan ölçütlerdir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Nitel bilimsel çalışmanın geçerliliği problem durumunu mümkün olduğunca yansız ve aynı şekilde olduğu gibi yansıtılması anlamına gelmektedir (LeCompte ve Goetz, 1982; akt. Çelik vd., 2020). Ayrıca nitel bilimsel çalışmalarda, araştırmacının bulunduğu konumun ifade edilmesi ve çalışmanın araştırmacının ön yargılarından, görüşlerinden, yönlendirmelerinden bağımsız bir şekilde yansız olarak yürütülmesi geçerlik ve güvenirliğin sağlanması için gerekli hususlardır (Baltacı, 2018).

Bu çalışmada veri toplamak için hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmacının güvenirliliğini arttırmak amacıyla uzman görüşüne sunulmuştur. UZEM bünyesinde göre yapan bir yöneticiyle sorular üzerinden ön uygulama gerçekleştirilmiştir. Görüşme formuna alınan uzman görüşü ve ön uygulama sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda son hali verilmiştir. Araştırmacının geçerliliğini arttırmak amacıyla yapılan görüşmeler sırasında alınan bilgiler kullanıcı teyidi alınarak veri dosyasına eklenmiştir.

İnandırıcılığı arttırmada etkili bir yöntem olarak ifade edilen tekniklerden biri de verilerin analizi sürecinde bilgisayar programlarının kullanılmasıdır (Arastaman, Öztürk Fidan ve Fidan, 2018). Bu çalışmada elde edilen veriler analiz edilirken MAXQDA 2020 bilgisayar programı kullanılmıştır. Ayrıca elde edilen veriler uzmana görüşü alınmak üzere sunulmuş olup uzmanın yönlendirmesi doğrultusunda güncellemeler yapılmıştır. Son olarak araştırmacının rolü açıkça belirtilmiş, çalışma grubu belirtilmiş ve araştırmada yürütülen tüm süreçler şeffaf bir şekilde ifade edilmiştir.

3. BULGULAR ve YORUM

Bulgular ve yorumlar bölümünde, araştırmanın amacı ve alt problemleri doğrultusunda ulaşılan verilerin analiz edilmesiyle elde edilen bulgulara ve bu bulguların açıklanması üzerine yorumlanmasına yer verilmiştir.

3.1. Uzaktan Eğitim Sistemlerinin Tercih Edilme Sebepleri

Araştırmanın amacına ulaşabilmek için öncelikle veri kaynaklarından, tercih edilen ÖYS ve sanal sınıf uygulamalarının isimleri talep edilmiştir. Böylelikle toplanan bilgilerin hangi sistemler temel alınarak verildiği ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Araştırma için gönüllü olan sekiz üniversite tarafından kullanılan sistemler aşağıda sunulmuştur (Tablo 3.1; Tablo 3.2):

Tablo 3.1. Kullanılan Öğrenme Yönetim Sistemleri

Öğrenme Yönetim Sistemi	Kullanan Üniversite Sayısı
Moodle	3
Microsoft Teams	1
UBİS - Moodle	1
ALMS	1
PHI LMS	1
Kendi Sistemi	1

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, veri kaynakları arasında en fazla tercih edilen öğrenme yönetim sistemi açık kaynak kodlu bir yazılım olan Moodle olmuştur. Diğer üniversiteler ise kapalı kaynak kodlu yazılımlar olan Microsoft Teams, UBİS, ALMS ve PHI LMS sistemlerini tercih etmiştir. Bir üniversite öğrenme yönetim sistemini kendisi yazarken diğer bir üniversite öğrenme yönetim sistemi olarak daha önce kendi yazdıkları platform olan UBİS sistemiyle birlikte Moodle kullanmaktadır.

Aşağıdaki tabloda sanal sınıf uygulamalarında kullanılan programlar ve programları tercih eden üniversitelerin sayıları yer almaktadır.

Tablo 3.2. Kullanılan Sanal Sınıf Uygulamaları

Sanal Sınıf Uygulaması	Kullanan Üniversite Sayısı
Zoom	3
Microsoft Teams	2
Blackboard Collaborate	1
Perculus	1
Adobe Connect	1

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, veri kaynakları arasında en fazla tercih edilen sanal sınıf uygulaması Zoom olmuştur. Zoom uygulamasını Microsoft Teams uygulaması takip etmektedir. Üniversitelerden biri yerli yazılım olan Perculus uygulamasını tercih etmiştir. Diğer bir üniversite ise hem öğrenme yönetim sistemi hem de sanal sınıf uygulaması olarak Microsoft Teams uygulamasını kullanmaktadır. Bu üniversiteler dışındaki kurumlar ise sanal

sınıf uygulaması olarak Blackboard Collaborate ve Adobe Connect sistemlerini kullanmaktadır.

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, veri kaynakları arasında en fazla tercih edilen sanal sınıf uygulaması Zoom olmuştur. Zoom uygulamasını Microsoft Teams uygulaması takip etmektedir. Üniversitelerden biri yerli yazılım olan Perculus uygulamasını tercih etmiştir. Diğer bir üniversite ise hem öğrenme yönetim sistemi hem de sanal sınıf uygulaması olarak Microsoft Teams uygulamasını kullanmaktadır. Bu üniversiteler dışındaki kurumlar ise sanal sınıf uygulaması olarak Blackboard Collaborate ve Adobe Connect sistemlerini kullanmaktadır.

Uzaktan eğitim sürecinde belirtilen bu öğrenme yönetim sistemleri ile sanal sınıf uygulamalarının neden tercih edildikleri bu başlık altında analiz edilmiştir. Öğrenme yönetim sistemleri ve sanal sınıf uygulamalarının tercih edilme nedenleriyle ilgili toplanan görüşlerden elde edilen kodlar, kodlara ilişkin görüş sayısı ve bu kodlardan yola çıkılarak oluşturulan kategoriler aşağıda sunulmuştur (Tablo 3.3):

Tablo 3.3. Uzaktan Eğitim Sistemlerinin Seçilme Nedenleri

Tema: Uzaktan Eğitim Sistemlerinin Seçilme Nedenleri

Öğrenme Yönetim Sistemleri

Kategoriler	Kodlar	Görüş Sayısı
Kullanım İmkânı	Maliyet	4
	Hazırbulunuşluk	3
Teknik Özellikler	Alt yapı	26
	Kullanım Kolaylığı	9
	Entegrasyon	7
	Teknik Destek	4
Öğrenme Süreci	Senkron-Asenkron Eğitim	6
	Etkileşim	4

Sanal Sınıf Uygulamaları

Kategoriler	Kodlar	Görüş Sayısı
Kullanım İmkânı	Hazırbulunuşluk	4
	Maliyet	3
Teknik Özellikler	Teknik Destek	33
	Alt yapı	24
	Kullanım Kolaylığı	11
	Entegrasyon	3
Öğrenme Süreci	Senkron-Asenkron Eğitim	8
	Etkileşim	4

Araştırmanın birinci alt amacı “Üniversitelerde uzaktan eğitim yönetimi konusunda tercih edilen sistem ve işleyişi nasıldır?” olarak belirtilmiştir. Bu alt amaca ulaşabilmek için ilk olarak “Tercih edilen sistemlerin seçilme sebepleri nelerdir?” soruna cevap aranmıştır. Bu alt amaç doğrultusunda toplanan ham verilerin çözümüyle oluşturulan kategorilerden biri kullanım imkânıdır. Kategoriyi oluşturan kodlar ise hazırbulunuşluk ve maliyet olarak belirlenmiştir.

Sistemler tercih edilirken kullanıcıların bu platformları daha önce deneyimlemiş olmalarının ya da sistemlerin yaygın kullanımları nedeniyle platformlara aşina olmalarının uzaktan eğitim sürecine adaptasyonu kolaylaştıracağından sistem tercihlerinde hazırbulunuşluğun etkili olduğu belirtilebilir. Yöneticilerden biri ÖYS tercih sebeplerini açıklarken *“Dokuz yılı aşkın süredir kullanmış olduğumuz LMS’i pandemi sürecinde de kullanmaya devam ediyoruz. Bu sistemi üniversite olarak kullanmaya yatkın ve aşina olduğumuz için değiştirmedik.”* ifadesini kullanmıştır. Başka bir yönetici sanal sınıf uygulamasını tercih sebeplerini açıklarken *“Sanal sınıf uygulamamızı tercih etme sebepimiz pandemiden önce de uzaktan eğitim programlarında ve ortak derslerde bu sistemin kullanılmasıydı. Öğretim üyelerimizin hazırbulunuşluk düzeyi yüksek olduğu için tercih ettik.”* şeklinde fikrini beyan etmiştir. Diğer bir yönetici *“Sanal sınıf için yaygın kullanımından dolayı bu uygulamayı seçtik.”* söyleminde bulunmuştur. Ayrıca yeni bir sisteme geçen UZEM yöneticilerinden biri bu durumun getirdiği sorunu *“En büyük dezavantaj bir anda bu yeni uygulamaları herkes için kullanılabilir kalmaktı.”* şeklinde belirtmektedir.

Yönetim açısından sistemler tercih edilirken uzaktan eğitim sürecine hizmet etmesinin yanında uygun maliyetli olmalarının da sistemleri cazip kıldığı belirtilebilir. Bu durumla ilgili yöneticilerden biri *“Bu sistemi kullanmamızın nedeni, maliyetinin de daha uygun olması...”* söyleminde bulunmuştur. Bir diğer yöneticinin durumla ilgili söylemi ise *“Sistemler için firmalardan teklifler aldık. İşleyişimize uygun olabilecek firmalar arasından maliyeti de daha uygun olan uygulamaları yönetimimiz tercih etmiştir.”* biçimindedir.

Araştırmanın birinci alt amacı doğrultusunda cevap aranan ilk sorusu için toplanan ham verilerin çözümüyle oluşturulan kategorilerden diğeri teknik özelliklerdir. Kategoriyi oluşturan kodlar ise kullanım kolaylığı, entegrasyon, alt yapı ve teknik destek olarak belirlenmiştir.

Üniversitelerde uzaktan eğitim sistemlerinin tercih edilme sebeplerinde kullanım kolaylığı olarak kodlanan durum; kullanıcı dostu arayüzler, kolay erişim, kullanım ve yönetim, stabil yapı, esnek raporlama hususlarıyla belirtilebilir. Bir yönetici bu durumla ilgili *“Tüm katılımcılar açısından sisteme erişimin kolay, kullanım ve kullanıcı ara yüzleri anlaşılabilir olması...”* şeklinde ifade ederken diğer bir yönetici bu durumu *“Uzaktan eğitim sisteminin en temel amacı tüm katılımcılar tarafından sisteme rahatlıkla erişilebilmesi...”* şeklinde ifade ederek hususun ne denli önemli olduğuna değinmiştir. Bir yönetici ise sanal sınıf uygulaması tercihi için *“Bu uygulamayı kullanmamızın nedenlerinin başında diğer uygulamalara göre daha stabil ve verimli çalışması bulunmaktadır.”* söyleminde bulunurken farklı bir yöneticinin ÖYS tercihi için ifadesi *“Raporlama konusunda dilediğimiz şekilde rapor almayı sağlaması...”* şeklindedir.

Üniversitelerde uzaktan eğitim sistemleri tercih edilme sebeplerinde entegrasyon olarak kodlanan durum; tercih edilen ÖYS ile sanal sınıf uygulamalarının hem birbirleriyle hem de kurumda kullanılan ilgili diğer platformlarla konuşabilmesi ve veri aktarımının sağlanabilmesi yeteneklerine sahip olması şeklinde belirtilebilir. Bir yönetici *“Kullanılan tüm programların arasında uyum olması, veri aktarımının gerçekleştirilebilmesi uzaktan eğitim açısından en önemli durumlardır.”* ifadesiyle durumun önemini vurgularken diğer yönetici ise teknik bir açıklama yaparak *“Sanal sınıfların webservis yoluyla otomasyon bünyesinde bulunan sistemlere entegrasyonları yapılabiliyor. Sistem üzerindeki lisans yönetimi entegre edilmiş ÖYS sistemi üzerinden yapılabiliyor. Tercih edilen sistemlerin bu gibi durumlara kesinlikle açık olması gerektiğini düşünüyorum.”* söyleminde bulunmuştur. Aynı yönetici *“Sisteme girişlerde kullanıcı teyitleri otomasyon üzerinden yapıldığından, otomasyonda meydana gelen aksaklıklar ÖYS sistemini de etkileyebilmektedir.”* ifadesiyle entegrasyon işleminin getirebileceği dezavantaja da değinmiştir. Ancak bu yöneticinin bir önceki

söyleminde ve diğer yöneticilerin ifadelerinde belirttiği gibi entegrasyonun gerekliliği ve sistemlerin bu hususa elverişli olması tercih sebeplerinin başlarında geldiği belirtilebilir.

Üniversitelerde uzaktan eğitim sistemleri tercih edilme sebeplerinde alt yapı olarak kodlanan durum; ihtiyaçları karşılayacak düzeyde kullanım kapasitesi, geliştirilebilir ve güvenilebilir, eğitim anlayışına uygun bir sistem yapısının tercih edilmesi olarak belirtilebilir. Yöneticilerden biri bu sanal sınıf tercih sebeplerini açıklarken “*Sanal sınıfta bu sistemi kullanmamızın nedeni kullanım kapasitesi gibi açılardan daha avantajlı olması...*” ifadesine yer verirken ÖYS tercih sebebi için başka bir yönetici “*Yapılan testlerde aynı anda 50.000 kişiye, toplamda 500.000’in üzerinde öğrenciye hizmet verebilecek şekilde alt yapı sağlayabileceği için bu sistemi kullanıyoruz.*”, “*Bu sistemi kullanmamızın nedeni, geliştirilebilir açık kaynak olması...*” açıklamalarında bulunmuştur. Yüz yüze eğitimin getirdiği avantajları sağlayabilmenin önemini vurgulayan başka bir yönetici ise iddialı bir açıklamayla tercih sebebini “*Yüz yüze eğitimde gerçekleştirilen tüm aşamaları karşılayabilecek alt yapıya sahip olması...*” şeklinde belirtmiştir. Bu duruma zıt düşen açıklamada bulunan başka bir yönetici ise “*dezavantaj olarak kullandığımız sistemlerin tasarım ve kullanımının eğitim için yapılmamış olması*” diyerek kullandıkları sistemlerin tercih ederken değerlendirmedikleri bu hususun kendilerine dezavantaj olarak döndüğünü belirtmektedir. Yöneticilerimizden biri güvenli bir alt yapının gerekliliği için “*Tüm katılımcıların kişisel verilerinin güvenliği sağlanabilmesi, üçüncü kişilerin herhangi bir kişisel veriye erişememesi önemli sebeplerdendir.*” derken diğer bir yönetici “*Ölçme ve değerlendirme aşamasında sınav ve veri güvenliğinin sağlanabilmesi, kişisel veri güvenliğinin sağlanmış olması...*” söyleminde bulunmuştur.

Üniversitelerde uzaktan eğitim sistemleri tercih edilme sebeplerinde teknik destek olarak kodlanan durum; süreç içerisinde meydana gelen problemlerin çözümünde ya da soru işaretlerinin giderilmesinde hızlı ve doğru hizmet alınabilmesi olarak belirtilebilir. Bu hususu bir yönetici “*Herhangi bir yazılım olarak sorun veya eksiklikte güncelleme / sorun giderme desteği alıyoruz.*” şeklinde ifade ederken başka bir yönetici ise “*... sistemlerin kullanımı sırasında probleme göre hızlı çözümler alabilmemiz önemli bir etken...*” ifadesinde bulunmuştur. Ancak yabancı bir firmayla çalışan yöneticilerden biri bu duruma eleştiri getirerek sanal sınıf uygulaması için “*İletişim sıkıntısı... teknik destek olarak yabancı bir firma olduğu için bu durumla ilgili sorunlar yaşanabilmektedir.*” söyleminde bulunmuştur.

Araştırmanın birinci alt amacı doğrultusunda cevap aranan ilk soru için toplanan ham verilerin çözümüyle oluşturulan kategorilerden bir diğeri öğrenme sürecidir. Kategoriyi oluşturan kodlar senkron-asenkron eğitim ve etkileşim olarak belirlenmiştir.

Uzaktan eğitim sistemlerinin canlı olarak işlenen dersleri kaydederek tekrar erişime sunma özellikleri ve gerekliliği senkron-asenkron eğitim olarak kodlanmış olup bu durum zaman ve mekan bağımsızlığı olarak belirtilebilir. Araştırmaya katılan bir yönetici sistemleri tercih etme nedenlerinden birini “*Eşzamanlı eğitim ile gerçekleştirilen öğretim modelinin yanında eğitime tekrardan erişim imkanı sunabilen eş zamanlı olmayan eğitim modeline de sahip olması...*” şeklinde ifade etmiştir. Diğer bir yönetici ise “*Kullandığımız sistemler tamamen öğrenci merkezlidir. Eğitimde fırsat eşitliğine olanak sağlamak önemlidir. Örneğin sağlık sorunları sebebi ile eğitim hakkından mahrum olan kişilere eğitim imkanı verir.*” biçiminde bu hususun önemine değinmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde hem öğrenciler arasında hem de öğrencilerle öğretmenler arasında hareketliliğin birbirlerini etkilemesi ve aralarındaki iletişim süreci etkileşim olarak kodlanmıştır. Bir yönetici sistemleri tercih etme nedenleri arasında “*Kullanılan sistemler ile öğrencilerin ve öğretmenlerin etkileşimli olarak eğitim öğretim sürecine devam etmeleri sağlanmalıdır.*” hususuna yer vermiştir. Farklı bir yönetici ise “*...teorik çalışmalar için*

etkileşimi artıracak eklentilere sahip olmaları nedeniyle tercih edilmiştir.” şeklinde tercih nedenlerini ifade etmiştir.

Yöneticilerin bu tema hakkındaki görüşlerine bakıldığında uzaktan eğitimde kullanılacak sistemler seçilirken UZEM yöneticilerinin sürecin en az hata ve sorunla yönetilebilmesi için alt yapı özelliklerine ve teknik destek hizmetine önem verdikleri söylenebilir. Sistemlerin birbirleriyle ve kurumun diğer sistemleriyle konuşabiliyor olması, kurgulanan sistemde hem iş yükünü hem de hata payını büyük ölçüde azaltacağı; canlı ders videolarının otomatik yüklenebilmesi, senkronizasyonla sürekli güncellik sağlanabilmesi ve çeşitli raporlamaların en güncel haliyle yapılabilmesi gibi kullanım kolaylıkları sağlayacağı ifade edilebilir. Bu süreçte tüm verilerin korunması sorumluluğunun büyük bir parçasının UZEM'lerin üzerlerinde bulunduğunu ve bu durumda da kullanılan sistemlere büyük görevler düştüğü söylenebilir. Bu nedenle yöneticiler tarafından güvenli bir alt yapı kurulmasının öneminin vurgulandığı belirtilebilir.

Özellikle COVID-19 pandemisi sonrasında üniversitelerin ani bir şekilde uzaktan eğitim sürecine geçmesiyle katılımcıların adaptasyon sorunu yaşamaya gündeme geldiğinden bu sürecin biraz daha hızlı atlatılabilmesi için yaygın kullanılan veya daha önce deneyimlenmiş, yüz yüze eğitim sürecine benzer etkileşimli platformların tercih edilmesinin söz konusu olduğu ifade edilebilir. Ayrıca merkezlerin bir bütçesi olduğundan ve üniversite yönetiminin bu tür alımlarda değerlendirmeye katılmasından dolayı UZEM'ler tarafından tercih edilen teklifler arasında maliyet bakımından daha uygun olan sistemlerin seçildiği söylenebilir. Ancak tüm bu hususların tek başına bir sistem seçimi için yeterli olmadığı ancak kurumun özelliklerine ve ihtiyaçlarına göre önem sırasının değiştiği belirtilebilir. Bir yöneticimizin belirttiği üzere tam olarak eğitim amacıyla tasarlanmamış ve uzaktan eğitim modeline uyarlanamamış bir sistemi daha önce kullanıldığı için tercih etmek sırasında farklı problemlerle yol açabilmektedir. Dolayısıyla tüm yönlerin bir bütün olarak ele alınması gerektiği vurgulanabilir.

3.2. Uzaktan Eğitim Süreci

Uzaktan eğitim sürecinin nasıl işlediği bu başlık altında analiz edilmiştir. Sistemlerin işleyişi ile ilgili toplanan görüşlerden elde edilen kodlar, kodlara ilişkin görüş sayısı ve bu kodlardan yola çıkılarak oluşturulan kategoriler aşağıda sunulmuştur (Tablo 3.4):

Tablo 3.4. Uzaktan Eğitim Sürecinin İşleyişi

Tema: Uzaktan Eğitim Sürecinin İşleyişi		
Kategoriler	Kodlar	Görüş Sayısı
Süreç Yönetimi	Eğitim Modelleri	11
	Süreç İşlemleri	10
	Teknik İşlemler	9
	Planlama ve Organizasyon	7

Araştırmanın birinci alt amacı “Üniversitelerde uzaktan eğitim yönetimi konusunda tercih edilen sistem ve işleyişi nasıldır?” olarak belirtilmiştir. Araştırmanın birinci alt amacına ulaşmak için ikinci olarak “Uzaktan eğitim sürecinin işleyişi nasıldır?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu alt amaç doğrultusunda toplanan ham verilerin çözümüyle oluşturulan kategori süreç yönetimidir. Kategoriyi oluşturan kodlar ise planlama ve organizasyon, eğitim modelleri, süreç işlemleri ve teknik işlemler olarak belirlenmiştir.

Uzak eğitim sürecini yürüten ekip yapısı ile bu ekibin sürecin yönetimiyle ilgili bir görev dağılımı ve kurgu oluşturulması planlama ve organizasyon olarak kodlanmıştır. Yöneticilerden biri UZEM'lerin idari yapılanmasını “UZEM’de müdür, müdür yardımcısı ve alt2 personel olarak çalışmaktayız, tahmin edeceğimiz gibi yöneticiler teknik anlamda işlem yapmamakta daha çok yönlendirme ve planlama kısmıyla ilgileniyor.” şeklinde ifade etmiştir. Farklı bir yönetici “UZEM ekibi kurumun geçmişten gelen tecrübesiyle sistemin işleyişi, mümkün oldukça otonom sistem üzerinden manuel işlemin en aza indirilmesi ve minimum insan gücü ile maksimum verim amaçlanarak planlanmıştır.” şeklinde UZEM’in süreçleri yürütme şekillerini özetlemiştir. Diğer bir yönetici ise “Herkesin bu yazılımları kullanabilmesi için her fakülteden temsilciler olarak UZEM sorumlusu gibi gerekli eğitimleri organize ettik. Hem görsel videolarla hem de bire bir telefon ile görüşerek...” şeklinde süreci nasıl organize ettiklerine değinmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinin işleyişi sırasında hem senkron hem de asenkron eğitim modellerinin bir arada kullanılması ve bu modellerin sistemlere uyarlanarak sürecin yönetilmesi eğitim modelleri olarak kodlanmıştır. Yöneticilerinden biri bu süreçten “Canlı derslerimiz aynı zamanda kayıt altına alındığından 7/24 derslerin materyallerine ve videolarına ulaşılabilir.” şeklinde bahsederken farklı bir yönetici “Sanal sınıflara ek olarak öğrenmeyi pekiştirecek asenkron video ders içerikleri, dokümanlar, SCORM alt yapısını destekleyen kullanıcı etkileşimli e-ders materyalleri ve ödev uygulamaları da sistemde öğrenciler ile paylaşılmaktadır.” biçiminde ifade etmiştir. Diğer bir yönetici ise “Her derse sadece o derse seçmiş olan öğrenciler katılabildiğinden uzaktan eğitim geleneksel sınıf ve ders anlayışını bozmamaktadır. Geleneksel eğitimde olduğu gibi ders notu veya farklı uygulamalar paylaşılabilir.” söyleminde bulunarak sürece farklı bir açıdan yaklaşmıştır.

Uzaktan eğitim süreci yürütülürken UZEM personellerinin gerçekleştirdiği sistemin planlanması, verilerin sisteme çekilmesi, entegrasyonların sağlanması, kontroller ve testlerin gerçekleştirilmesi, yeniliklerin takibi ve mevcut sisteme uyarlanması, raporlar oluşturulması gibi tüm adımlar süreç yönetimi olarak kodlanmıştır. Yöneticilerden biri bu adımlardan bahsederken “UZEM yönetimi ve ekibi, ÖYS üzerinde gereken değişikliği ve güncellemeleri takip eder.”, “Yeni özellikleri test eder.” söylemlerinde bulunmuştur. Farklı bir yönetici “Kurumda tüm süreçleri destekleyen entegre bilgi yönetim sistemine ve kullanımına ilişkin sonuçlar sistematik olarak izlenmekte, paydaş görüşleri alınmakta ve izlem sonuçları paydaşlarla birlikte ekip tarafından değerlendirilmektedir.” şeklinde açıklamada bulunurken diğer bir yönetici “Ders materyal yüklemeleri ve sanal ders işleme takibi için raporlamalar günlük, haftalık, aylık olarak yapılmaktadır.” ifadesine yer vermiştir. Bir yönetici ise “Uzaktan eğitim birimi tarafından canlı derslerde her saat başı sistemden otomatik olarak güncellenen listeye göre dersler tek tek kontrol edilmektedir. Kamera, ses ve görüntü sorunları olup olmadığı kontrol edilmektedir.” biçiminde merkez tarafından gerçekleştirilen adımlara değinmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinin işleyişine etki eden ve sürecin önemli bir parçasını oluşturan verilerin kaydedilme yapılanması, yetki-rol yapısı, kullanılan ara servisler sistemsel hamleler teknik işlemler olarak kodlanmıştır. Yöneticilerden biri bu hususa “Toplantı arşivleri Zoom toplantı sisteminin bulut sistemine ek olarak kendi bünyemizde bulunan sunucularda tutulmaktadır.” ifadesiyle değinirken farklı bir yönetici bu durumla ilgili “Uzaktan eğitim sistemlerinin tamamında yetki-rol sistemi kullanılmaktadır. Yönetim dışındaki girişler için tamamen öğrenci bilgi sistemi webservisleri kullanılmaktadır.” söyleminde bulunmuştur. Diğer bir yönetici ise “Öğrenme yönetim sistemi uygulamaları kampüs içerisindeki sunucularda bulunduğu için anlık sunucu yükleri paylaştırılmıştır.” açıklamasına yer vermiştir.

Yöneticilerin bu tema hakkındaki görüşlerine bakıldığında uzaktan eğitim sürecinin işleyişine yön veren UZEM’lerde görev yapan personelin idari yapılanmasının ve görev dağılımlarının başarılı bir yönetim için oldukça önemli olduğu söylenebilir. UZEM’lerde az personel bulunması ve özellikle COVID-19 pandemisi sonrasında yoğun iş temposu nedeniyle tüm personelin gerekli durumlarda bütün görevlerde yer alması gerektiği ve iş yükünü biraz hafifletebilmek adına yapılan planlamalarda bu personel tarafından organize edilen eğitimlere yer verildiği ifade edilebilir. Bu eğitimlerin amaçları arasında kurumda yer alan birim temsilcilerine çeşitli yetkilendirmeler verilerek sistem ve süreç desteği alınması sayılabilir.

Uzaktan eğitim sürecinin işleyişinde asenkron ve senkron eğitim modellerinin bir arada sunulabilmesi öğrenenlerin çalışma, hastalık vb. sorunlar nedeniyle senkron derslere katılamaması durumunda oluşabilecek mağduriyetleri ile öğrenmenin önündeki engelleri ortadan kaldırma açısından önemli olduğu söylenebilirken bu işlemin entegrasyonla otomatik olarak yürütülmesi personelin iş yükünü büyük ölçüde azalttığı ve hata payını da minimize ettiği ifade edilebilir. Bu nedenlerle yöneticilerin bu hususları vurguladığı belirtilebilir. Ayrıca uzaktan eğitim sürecinde gerçekleştirilen adımların işleyişe ışık tuttuğu ve ekibin her bir aşamayı değerlendirerek titizlikle ilerledikleri söylenebilir. Bu işleyişte yapılan teknik hamlelerin ise hem süreci kolaylaştırmakta olduğu hem işleyişi tüm yönleriyle ortaya koyarak faydalı olduğu ifade edilebilir.

3.3. Uzaktan Eğitim Sistemlerinin Güvenliği

Uzaktan eğitim sistemlerinin güvenliği ile ilgili görüşler bu başlık altında analiz edilmiştir. Sistemlerin güvenliği ile ilgili toplanan görüşlerden elde edilen kodlar, kodlara ilişkin görüş sayısı ve bu kodlardan yola çıkılarak oluşturulan kategoriler aşağıda sunulmuştur (Tablo 3.5):

Tablo 3.5. Platformların Güvenliği

Tema: Platformların Güvenliği

Kategoriler	Kodlar	Görüş Sayısı
Sistem Güvenliği	Kişisel Veriler ve Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK)	9
	Güvenlik Önlemleri	9
	Veri Arşivleme	8
	Sınav Güvenliği	5

Araştırmanın birinci alt amacı “Üniversitelerde uzaktan eğitim yönetimi konusunda tercih edilen sistem ve işleyişi nasıldır?” olarak belirtilmiştir. Araştırmanın birinci alt amacına ulaşmak için üçüncü olarak “Platformların güvenliği hakkında görüşler nelerdir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu alt amaç doğrultusunda toplanan ham verilerin çözümüyle oluşturulan kategori süreç güvenliğidir. Kategoriyi oluşturan kodlar ise kişisel veriler ve KVKK, veri arşivleme, güvenlik önemleri ve sınav güvenliği olarak belirlenmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde kullanılan sistemlerde UZEM yöneticileri gözünden veri güvenliğini ne ölçüde sağlanabildiği ve KVKK’ya uygunluğu hususunda bilgiler kişisel veriler ve KVKK olarak kodlanmış olup merkezlerin veri güvenliğini büyük ölçüde sağladıkları ve KVKK’yı rehber olarak kabul ettikleri belirtilebilir. Yöneticilerden biri bu hususu “*Sunucularda verilerin bulunma durumu KVKK gereğince veri gizliliği ihlali ihtimalini en aza indirmektedir.*” biçiminde ifade ederken diğer bir yönetici “*Ayrıca KVKK kapsamında gerekli hukuki destek alınarak veri güvenliği konusunda gerekli adımlar atılmaktadır.*” şeklinde ifade etmektedir. Başka bir yönetici ise “*Öğrencinin ve*

akademisyenlerin kimlik numaraları sistemde şifreleme sistemiyle şifrelenerek tutulmakta, kişilere ait şifre bilgileri sistemde tutulmamaktadır. Böylelikle kişisel verilerin korunması sağlanmıştır.” söylemiyle sistemde kişisel verilerin gizliliğini nasıl sağladıklarını anlatmıştır. Bir yöneticimiz ise bu olumlu tablodan farklı olarak “... açık kaynak kodlu sistemler için kapalı kaynak kodlu sistemlerle aynı fikirde değilim, bu konuda destek veren firma ile gereken görüşmeleri yaptığımız ve taahhütler aldığımız halde, açık kaynak kodlu yazılımların dış müdahalelere nispeten daha açık olduğunu düşünüyorum.” açıklamasında bulunmuştur.

Uzaktan eğitim sürecinde sistemlerin güvenilirliğine etki eden önemli hususlardan biri olarak belirtilebilen süreçte ortaya çıkan veri yığınının güvenlik parametrelerine uygun saklanma koşullarında arşivlenmesi, ilgili kategori altında veri arşivleme olarak kodlanmıştır. Yöneticilerden biri “Küresel ölçekte hizmet veren ve canlı toplantılar için kullanılan uygulamaların verileri yurt dışında tutulmaktadır. Bu durumda firmalar kendilerine avantaj sağlamışlardır ve veri kontrolü kendilerindedir.” şeklinde sanal sınıf uygulamalarında elde edilen verilerin saklanma durumdan bahsederken farklı bir yönetici “... sisteme yönelik kayıtlar kurum tarafından alınmakta ve kurum kampüsü içerisinde tutulmaktadır.” ifadesiyle öğrenme yönetim sisteminde bulunan verilerin saklanma koşullarına değinmiştir. Ayrıca bir yönetici verilerin saklanma durumlarıyla ilgili “... kurumsal hafızayı korumak ve sürdürülebilirliğini güvence altına almak üzere; üretilen tüm dijital ve çıktı kayıtları, öğrenci dosyaları vb. arşivlenmektedir. Fotoğraf ve video prodüksiyon tamamı dijital olarak iki farklı serverda saklanmaktadır.” açıklamasında bulunmuştur.

Uzaktan eğitim sürecinde sistemlerin güvenliğini sağlamak zorunluluğu ve arttırmak amacıyla UZEM’ler tarafından sistemlerin sürekli takip edilmesi, farklı güvenlik yazılımlarının kullanılması, yetkilendirme ile erişim gibi tedbirler alınması güvenlik önemleri olarak kodlanmıştır. Yöneticilerden biri bu hususla ilgili “Sistemlerin bulunduğu sunuculara ait tüm portlar monitörlerle izlenmekte ve anlık değişimler sistem güvenliğine anlık bildirilmektedir.” şeklinde alınan önlemden bahsederken farklı bir yönetici “Elektronik ortamdaki verilerin güvenliğinin sağlanması için ise Firewall cihazı ve benzeri Ağ Güvenlik Cihazları ve anti virüs programları, elektronik imza gibi çeşitli Güvenlik Yazılımları kullanılmaktadır.” şeklinde güvenlik önemlerini ifade etmiştir. Bir yönetici ise ilgili durum için “Ayrıca bilgi kayıtlara erişim yetkileri sınırlandırılmıştır. Serverlara erişim sınırlı yetki dahilindedir.” söyleminde bulunmuştur.

Uzaktan eğitim sürecinde sistemlere güvenli denilebilmesi için önemli etkenlerden biri de sınavların güvenli bir şekilde yürütülmesi olarak belirtilebilecek olup sınav güvenliği için ayrıca sistem yazma ya da mevcut sistemdeki eklentileri aktif kullanarak süreci yürütme çalışmaları sınav güvenliği olarak kodlanmıştır. Yöneticilerden biri “Oluşturulan sınavlarda sınav güvenliği sağlanmalıdır ve bu nedenle sınav güvenliği için çeşitli önlemler alınmıştır. Bu önlemler aynı zamanda sınavda kopya ve öğrenciler arası bilgi paylaşımının mümkün seviyede önüne geçebilmek için alınır. Sınavlar planlanarak öğrenciye önceden tebliğ edilen gün ve saatte açılır ve süre bitiminde kapanır...” şeklinde sınav güvenliğinden bahsederken farklı bir yönetici “Ölçme değerlendirme güvenliği için üniversitemizin bilgi işlem birimi tarafından yazılmış sınav programı kullanılmaktadır.” biçiminde önlem olarak kendi sistemlerini yazdıklarını ifade etmiştir.

Yöneticilerin bu tema hakkındaki görüşlerine bakıldığında uzaktan eğitim sürecinde kişisel verilerin, KVKK’ya uygun bir şekilde saklanması ve güvenli sınav işleminin yürütülebilmesi sistemlerin güvenlik düzeyini gösterdiği belirtilebilir. KVKK’da, verilerin yurt dışına aktarımının çeşitli koşullar sağlandığı sürece gerçekleştirilebileceğini aksi taktirde bu tarz aktarımların ihlale sebep olacağı belirtildiğinden verilerin kurumlara ait sunucularda saklanması güvenlik açısından önemli olduğu söylenebilir. Bu nedenle yöneticilerin

sunucu kullanımına vurgu yaptıkları ifade edilebilir. Ancak boyutu oldukça büyük verilerin sunucularda saklanması yüklü bir maliyet gerektirdiğinden bulut sisteminin kullanılabilmesi ve ülkemizde kullanışlı, gerekli özelliklere sahip sanal sınıf uygulamaları geliştirilmediğinden sağlıklı bir işleyiş için bazı verilerin çeşitli taahhütlerle yurt dışına gönderilmesi söz konusu olabilir.

Ayrıca açık kaynak kodlu yazılımların dış tehditlere açıklık hususundaki fikir ayrılığının alınan güvenlik önlemlerinin, kullanılan farklı güvenlik yazılımlarının yeterlilik düzeyi ile ilişkilendirilebileceği söylenebilir. Öğrenme yönetim sistemleri üzerinde yapılan sınavlardaki güvenlik açısından alınan tedbirler sistemin yetenekleri ile doğru orantılı olduğu denilebilir. Bu nedenle bazı kurumların sınav sistemlerini ayrıca bir entegre sistem olarak geliştirerek kullandıkları ifade edilebilir.

3.4. Uzaktan Eğitim Sürecinde Ders Başarı Durumu

Uzaktan eğitim sürecinin ders başarısına etkisi ile ilgili görüşler bu başlık altında analiz edilmiştir. Uzaktan eğitimin ders başarılarına etkisi ile ilgili toplanan görüşlerden elde edilen kodlar, kodlara ilişkin görüş sayısı ve bu kodlardan yola çıkılarak oluşturulan kategoriler aşağıda sunulmuştur (Tablo 3.6):

Tablo 3.6. Uzaktan Eğitim Sürecinin Ders Başarısına Etkisi

Tema: Uzaktan Eğitim Sürecinin Ders Başarısına Etkisi		
Kategoriler	Kodlar	Görüş Sayısı
Başarı Durumu	Başarı Düzeyi	10
	Başarı Takibi	4
	Derslere Erişim	4
Başarı Arttırma Yöntemleri	Önlemler	6
	Kullanıcı Eğitimleri	4

Araştırmanın ikinci alt amacı “Uzaktan eğitim sürecinin ders başarısına etkisine ilişkin görüşler nasıldır?” olarak belirtilmiştir. Bu alt amaç doğrultusunda toplanan ham verilerin çözümüyle oluşturulan kategorilerden biri başarı durumudur. Kategoriyi oluşturan kodlar başarı takibi, derslere erişim ve başarı düzeyi olarak belirlenmiştir.

Üniversitelerde uzaktan eğitim sürecinin ders başarısına etkisi incelenirken başarı takibi olarak kodlanan durum; UZEM’lerin ders başarı düzeylerini takip etme gerekliliği ve yöntemleri olarak belirtilebilir. Yöneticilerden biri “*Uzaktan eğitim öğrenim süresinin sonunda mezun durumda olacak öğrencilerin hedeflenen yeterliliklere ulaşma süreleri öğrenci memnuniyet anketleri, iç ve dış paydaş görüşleri dikkate alınarak takip ediliyor.*” şeklinde takip sürecini özetlemiştir. Diğer bir yönetici ise bu durum için farklı olarak “*Eğitim içeriği açısından hedefe ulaşmayı bizler değil fakülteler, bölümler, akademik birimler takip ediyor.*” söyleminde bulunmuştur.

Üniversitelerde uzaktan eğitim sürecinin ders başarısına etkisi incelenirken derslere erişim olarak kodlanan durum; öğretim elemanları ile öğrencilerin derslere sorunsuz erişebilmesinin ve öğrencilerin derslere katılım göstermesinin önemi olarak belirtilebilir. Yöneticilerden biri bu husus için “*Özellikle pandemi ile artan uzaktan eğitim derslerinde devam zorunluluğu olmaması nedeniyle öğrencilerin katılımı daha düşük olmaktadır. Ancak yine de şöyle bir tespitim var, içeriği ilgi çeken ya da hocası sevilen dersler daha fazla takip*

ediliyor.” ifadesinde bulunmuştur. Farklı bir yönetici ise erişim durumunu “Canlı derslere erişim sorununda internet bağlantısı, elektrik kesintisi veya başka sebeplerle derse giremeyen öğrenciler asenkron kayıtlarla derse daha sonradan izleyebilmektedir. Tüm hedef kitleye ulaşılabilmesi için tüm olanaklar sağlanmaktadır.” şeklinde açıklamıştır.

Üniversitelerde uzaktan eğitim sürecinin ders başarısına etkisi incelenirken başarı düzeyi olarak kodlanan durum; çeşitli etkenlere bağlı olarak derslerdeki başarı durumunun teorik derslerde uygulama derslerine göre daha yüksek olduğunun ve yüz yüze öğretime göre karşılaştırılmasının ortaya koyulması olarak belirtilebilir. Yöneticilerden biri başarı durumu için *“Derse katılım sağlayan öğrenciler açısından başarı sağladığını görebiliyoruz ancak şu an için genel olarak öğrenci katılımı düşük olduğundan, başarı da düşük görünmektedir.”* ifadesine yer verirken diğer bir yönetici *“Zamane olarak artık her şey mobil ve ulaşmak çok çok kolay mekân ve zamandan bağımsız olarak öğrenci-öğretmen sürekli bir eğitim içerisinde diyebiliriz... Uygulamalı dersler hariç hedeflere ulaşma düzeyine %99 diye düşünüyorum.”* şeklinde özetlemiştir. Farklı bir yönetici ise bu husus hakkında farklı olan görüşünü *“İşleyiş tam özümsemediği için başarıyı olumsuz etkilemektedir. Öğrenciler tarafından doldurulması gereken vakit olarak algılanmakta ve etkileşim az olduğundan başarı düşmektedir.”* şeklinde ifade etmiştir.

Araştırmanın ikinci alt amacı doğrultusunda toplanan ham verilerin çözümüyle oluşturulan kategorilerden diğeri başarı artırma yöntemleridir. Kategoriyi oluşturan kodlar kullanıcı eğitimleri ve önlemler olarak belirlenmiştir.

Üniversitelerde uzaktan eğitim sürecinin ders başarısına etkisi incelenirken kullanıcı eğitimleri olarak kodlanan durum; başarının artırılabilmesi için kullanıcılara hem sistemleri benimsetecek hem de süreci özümsemelerini sağlayacak eğitimler yapılması olarak belirtilebilir. Yöneticilerden biri eğitimler organize ettiklerini *“Uzaktan eğitimin öğretim elemanları tarafından verimli şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla üniversitemiz bünyesinde eğitimler düzenlendi.”* şeklinde ifade etmektedir. Diğer bir yönetici ise ilgili eğitimler için *“... eğitimci ve öğrencilerin sistemi benimsemelerine yönelik eğitimlerin yapılması ...”* söyleminde bulunmuştur.

Üniversitelerde uzaktan eğitim sürecinin ders başarısına etkisi incelenirken önemler olarak kodlanan durum; iletişim problemlerinin ortadan kaldırılması, etkileşimin artırılması ve anlık destek sağlanması olarak belirtilebilir. Yöneticilerden biri bu durumla ilgili *“Başarı için öğrenciler arasında yaşanabilecek iletişim problemlerinin, öğrencilerin sistemden uzaklaşmasına sebep olmasının engellenmesi öğrencilerin zihnini derse yoğunlaştırması, kendisini sınıfın bir parçası gibi hissetmesi ve kendisini öğrenme ortamı ve yönteminin bir parçası olduğunu hissetmesi sağlanmalıdır. Uzaktan eğitim sistemi içerisinde öğrenci motivasyonu ve katılımını sürekli kılmak için çeşitli düzeylerde tedbirler alınmaktadır.”* söyleminde bulunmuştur. Farklı bir yönetici ise *“Eğitim programlarının uzaktan eğitim modeline göre oluşturulması, katılımcı etkileşiminin artırılması, yaşayabilecekleri problemlerin önceden belirlenerek giderilmesi ile eğitim seviyesini daha ideal seviyelere taşınır.”* şeklinde başarı için alınan önemlerden bahsetmiştir.

Yöneticilerin bu tema hakkındaki görüşlerine bakıldığında uzaktan eğitim sürecinde ders başarısının üst düzeylere çekilebilmesi için öğretmenlerin ve öğrencilerin süreci benimsemesi, uzaktan eğitim modelini özümsemesi, UZEM’lerin gerekli alt yapıyı sağlaması ve eğitimin önünde oluşabilecek engelleri ortadan kaldırabilmek için önlemler alması gerektiği söylenebilir. Mevcut duruma bakıldığında derslerin hedeflere ulaşma düzeyini tüm bu bağlamlar çerçevesinde UZEM’lerin de takip ettiği görülmektedir. Ancak bazı kurumlarda bu süreci merkezler dışında farklı birimlerin takip ettiği UZEM’lerin sonuçlar üzerine sistemsal işlemler yapıtı ifade edilebilir.

Uzaktan eğitim sürecinde ders başarı düzeylerinde farklı düşünceler ve tespitler olduğu görülse de uygulama derslerinde başarının teorik derslere oranla daha düşük olduğu görüşünün ortak olduğu söylenebilir. Uygulama derslerinin daha fazla etkileşim gerektirmesi, uzaktan eğitimle becerilerin kazandırılmasının zor olması ve COVID-19 pandemisiyle beraber hareket alanlarının kısıtlanmasından dolayı yöneticilerin uygulama derslerindeki başarı oranının düşük olduğunu vurguladıkları ifade dileyebilir. Yöneticiler arasında farklı düşüncelerin olmasının nedeni yüz yüze eğitimle kıyaslama ve oluşturulan kurgunun sağlıklı bir şekilde işleme durumu gösterilebilir.

3.5. Uzaktan Eğitim Sürecinde Düzeltme ve İyileştirme

Uzaktan eğitim sürecinde düzeltme ve iyileştirme hususları ile ilgili görüşler bu başlık altında analiz edilmiştir. Uzaktan eğitim sürecinin düzeltme ve iyileştirme durumları ile ilgili toplanan görüşlerden elde edilen kodlar, kodlara ilişkin görüş sayısı ve bu kodlardan yola çıkılarak oluşturulan kategoriler aşağıda sunulmuştur (Tablo 3.7):

Tablo 3.7. Düzeltme ve İyileştirme Süreçleri

Tema: Düzeltme ve İyileştirme Süreçleri		
Kategoriler	Kodlar	Görüş Sayısı
Düzeltilme	Problemler ve Çözümler	13
	Düzeltilmesi Gereken Hususlar	9
İyileştirme	Geliştirilmeye Açıklık	9
	Geliştirilebilecek Özellikler	8

Araştırmanın üçüncü alt amacı “Düzeltilme ve iyileştirme konusundaki görüşler nasıldır?” olarak belirtilmiştir. Bu alt amaç doğrultusunda toplanan ham verilerin çözümünü oluşturulan kategorilerden biri düzeltilmedir. Kategoriyi oluşturan kodlar problemler ve çözümler ile düzeltilmesi gereken hususlar olarak belirlenmiştir.

Üniversitelerde uzaktan eğitim sürecinde düzeltme süreçleri incelenirken problemler ve çözümler olarak kodlanan durum; kullanıcı tarafı olarak işleyişe direnme, yanlış işlemler yapma, yapılan işlemleri teyit ihtiyacı gibi karşılaşılan sorunlar, diğer sistemlerde oluşan aksaklıklar nedeniyle oluşan hatalar ve bu problemlere sistemlerin sürekli kontrolü, eğitimler, anlık destek, kılavuzlar gibi geliştirilen çözümler olarak belirtilebilir. Bu hususla ilgili bir yönetici “İlk ve en büyük problem hocaların ve öğrencilerin gelişime ve değişime direnişidir. Birçok insan alışkanlıklarını değiştirmek, konfor alanından çıkmak ve yeni düzene geçmek istememektedir. Bu konuda biz sistem kullanımı ve avantajlarını anlatan periyodik eğitimler veriyoruz.” söyleminde bulunmuştur. Farklı bir yönetici ise “Öğrenci Bilgi Sistemi yetersizlikleri Uygulanan Çözüm: ani ve acil geliştirme talepleri ile Öğrenci Bilgi Sisteminin yapısını değiştirmeden ancak talepleri de karşılayacak şekilde geliştirmeler yapılıyor.” şeklinde ilgili duruma değinmiştir. Diğer bir yönetici ise karşılaşılan sorunlara ve çözümüne “Yazılımla ilgili bir sorundan çok kullanan kullanıcılar tarafında sorun yaşanmakta fakat bu konuları da genelde bizler çözmekteyiz. Çözüm olarak web sitemizde hazırlamış olduğumuz videolar, sunumlar, mail, ticket sistemi, çevirim içi yazışmalar ile çözmekteyiz.” şeklinde açıklık getirmiştir.

Üniversitelerde uzaktan eğitim sürecinde düzeltme süreçleri incelenirken düzeltilmesi gereken hususlar olarak kodlanan durum; uzaktan eğitim sürecine etki eden idari

yapılanmadan etkileşimli eğitime kadar hususlarla ilgili süregelen problemler olarak belirtilebilir. Yöneticilerden biri bu durumla ilgili “... *problem ise UZEM konusunda nitelikli personel açığıdır... Devşirme personelle çok verimli yol almak çok da mümkün değildir.*” söyleminde bulunmuştur. Farklı bir yönetici süregelen problemler arasında “*Uzaktan eğitim sisteminin parçası olan tüm kullanıcıların teknolojik ve internet erişim problemi yaşamaması.*” hususunu saymıştır. Diğer bir yönetici ise “*İçerik hazırlarken uzaktan eğitim içerik hazırlama kurallarına göre ders içeriklerinin hazırlanması da oldukça önemlidir. Öğrenci etkileşimini arttırmak için öğrencilere farklı etkinlikler verilmesi açısından öğretiler yönlendirilmelidir.*” ifadesinde bulunmuştur.

Araştırmanın üçüncü alt amacı doğrultusunda toplanan ham verilerin çözümünü oluşturulan kategorilerden diğeri iyileştirmedir. Kategoriyi oluşturan kodlar geliştirilebilecek özellikler ve geliştirilmeye açıklık olarak belirlenmiştir.

Üniversitelerde uzaktan eğitim sürecinde iyileştirme süreçleri incelenirken geliştirilebilecek özellikler olarak kodlanan durum; sistemleri daha kullanışlı hale getirebilecek, etkileşimi artırabilecek özellikler olarak belirtilebilir. Yöneticilerden biri bu özelliklerden “*Ayrıca yine mühendislik fakültelerinde kullanılmak üzere uygulamalı derslere ait simülasyon, etkileşimli animasyon gibi eklentiler geliştirilebilir.*” şeklinde bahsetmiştir. Diğer bir yönetici ise “*Uzaktan eğitim için tüm kurumlar aynı çatı altında toplanarak birbirlerinin uzmanlıklarından yararlanarak sistem geliştirebilirler. Ancak bu sistem tek bir kurumun dayatmasıyla veya sistemine göre olmamalı, tamamen esnek bir yapıda olmalıdır. Gerekliğinde diğer kurumlar kendi sistemleri doğrultusunda bu sisteme katkı sağlayabilmelidir.*” biçiminde bir esnek bir yapı geliştirilmesine değinmiştir.

Üniversitelerde uzaktan eğitim sürecinde iyileştirme süreçleri incelenirken geliştirilebilecek özellikler olarak kodlanan durum; süreçte kullanılan sistemlerin geliştirilmeye elverişlilik durumu olarak belirtilebilir. Yöneticilerden biri hususla ilgili “*Sistemler aslında maddi ve insan kaynağı ile desteklendiği takdirde gerekli geliştirmeler de sorun olmayacaktır.*” ifadesinde bulunmuştur. Farklı bir yönetici ise “*Sistemin izin verdiği ölçüde öğrencilerin talepleri dikkate alınarak iyileştirilmeler yapılmakta, sistemin sınırları dışında ise anlaşılmalı olunan öğrenme yönetim sisteminin yazılım şirketiyle iletişime geçilerek sistem iyileştirilmeleri yapılabilmektedir.*” söylemiyle sistemlerin geliştirilebilir olduğuna değinmiştir.

Yöneticilerin bu tema hakkındaki görüşlerine bakıldığında uzaktan eğitimde düzeltme ve iyileştirme süreçlerinin birbirlerini bağlı olduğu ve birlerini beslediği söylenebilir. Öncelikle UZEM’lerde görev yapan personellerin hem teknik alanda hem de eğitim alanına yetkin olmasının yöneticiler tarafından vurgulanmasının nedeni sağlıklı ve sağlam temellere dayanan, neyin ne için yapıldığı bilenen bir süreç yönetimi sağlanması olarak ifade edilebilir. Ayrıca sistemler geliştirilebilir tercih edildikleri için UZEM’lerin kendi içlerinde düzeltmeler ve geliştirmeler yapabilmekte oldukları belirtilebilir. Ancak sistemlerini kurarken farklı bir firmadan hizmet alan kurumların büyük ölçekli işlemlerde firmalara bağlı kaldıkları ifade edilebilir. UZEM’ler karşılaştıkları problemlere çözümler üretmeye çalışsalar da ders içeriklerine müdahale, internet alt yapısı, teçhizat gerekliliği gibi hususların yetki alanlarını ve güçlerini aştığı söylenebilir. UZEM’lerin müdahale alanı dışında kalan bu gibi hususlarda merkezler tarafından yapılan yönlendirmelerin ve taleplerin dikkate alınması gerektiği hususu vurgulanabilir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇLAR

Bu bölümde amaca hizmet eden her bir alt amacın sonuçlarına ve bu sonuçların literatür taramasında tespit edilen diğer çalışmalara ait sonuçlarla karşılaştırmalarına yer verilecektir.

Araştırmanın problemini “İstanbul'daki yüksek öğretim kurumlarında uzaktan eğitim yönetiminin değerlendirilmesi nasıldır?” sorusu oluşturmaktadır. Bu soruya cevap verebilmek için uzaktan eğitim yönetiminin çeşitli yönleriyle ele alınması gerekmektedir. Özellikle COVID-19 pandemisiyle beraber diğer eğitim kurumlarında olduğu gibi üniversiteler de tüm birimleriyle beraber uzaktan eğitim sürecine hızlı ve zorunlu bir geçiş yapmak durumunda kalmıştır. Bazı üniversiteler daha önce kullandıkları alt yapı doğrultusunda ilerlerken sistemleri bulunmayan ya da yetersiz kalan üniversiteler yeni bir kurgu kurmak durumunda kalmıştır.

Üniversitelerde uzaktan eğitim sürecinin yönetilebilmesi için öncelikle kullanılacak platformlar belirlenmelidir. Araştırmanın çalışma gurubu oluşturan UZEM yöneticilerinin öğrenme yönetim sistemi ile sanal sınıf uygulamalarını tercih ederken, kullanıcıların hazırbulunuşluk düzeylerinin, sitelerin sahip oldukları kullanım kolaylığının, entegrasyon kurabilme yeteneklerinin, kullanım kapasitelerinin ihtiyaçları karşılama durumunun, geliştirilebilmelerinin, güvenli olmalarının, eğitim anlayışına göre tasarlanmalarının, eğitim modellerini destekleyebilmelerinin, iletişim ve etkileşim imkanlarının etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu özelliklerin kurumların ihtiyaçları ve önem sırasına göre değiştiği görülmektedir. Ancak toplanan verilerden bu özelliklerin tamamen eksik olması durumunda problemlerin ortaya çıktığı hususuna erişilebilmektedir. Herand ve Hatipoğlu (2014), yaptıkları araştırmada sanal sınıf uygulamaları tercih edilirken en fazla önem verilmesi gereken hususun ihtiyaçları karşılayacak bir sistemin kurulması olduğunu, kullanıcılar için gerekli olan özelliklere göre tercih kriterlerinin önceden belirlenmesi gerektiğini tespit etmişlerdir. Bulut (2017), yaptığı araştırmada öğrenme yönetim sistemleri tercih edilirken ihtiyaçları karşılayabilen, kullanışlı, güncel ve sade olmalarının gerekli olduğu sonucuna varmıştır. Ayrıca uzaktan eğitimde teknolojik hazırbulunuşluğun önemli faktör olduğuna da değinmiştir. Kaçan ve Gelen (2020), yaptıkları araştırmada, üniversitelerin farklı öğrenme yönetim sistemleri tercih etmelerinin nedeni olarak literatürde “kullanım kolaylığı, maliyet, teknik destek ve güvenlik” şeklinde yer aldığını ifade etmişlerdir.

Üniversitelerde uzaktan eğitim sürecinin işleyişiyle ilgili çalışma grubu idari yapılarını, ekibin tüm aşamalarda aktif rol aldıklarını, eğitim, sınav vb. süreçleri planlayarak organize ettiklerini, sistemlerle ilgili veri çekme, entegrasyon sağlama, kontrol ve test işlemlerini gerçekleştirme, verilerin arşivlenmesi gibi teknik işlemleri yaptıklarını, eğitim modellerini sistemlere uyarladıklarını ve çeşitli raporlamalar yaptıklarını belirtmişlerdir. Tüm süreci özetle bu aşamalarla yürüttükleri görülmektedir. Karadağ, Çiftçi, Gök, Su, Ergin Kocatürk ve Çiftçi (2021), yaptıkları araştırmada uzaktan eğitim sürecinin kalitesinin artırılabilmesi için süreci yöneten ekipte görev yapan personel sayısının hizmet ettikleri öğrenci sayısına bağlı belirlenmesi ve ilgili personelin gelişimlerinin sağlanması gerektiğini belirterek insan kaynağının yeterli olmasının amaca uygun eğitim faaliyetleri için oldukça önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Hammond, Watson, Brumbelow, Fields, Shryock, Chamberland ve Herbert (2020), ise yaptıkları çalışmada uzaktan eğitimde senkron modele uygun ders yapıldığı sürece canlı derslerin kaydedilerek asenkron olarak öğrencilerin erişime tekrar ulaşılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu ifade de görüldüğü üzere işleyişteki eğitim modellerinin sisteme uyarlanması işleyişin olmazsa olmaz parçasıdır. Ayrıca Engin (2013), yaptığı araştırmada uzaktan eğitim sürecinde öğrenciler arasında ve öğrenci ile öğretmenler

arasında etkileşim, hızlı geribildirim, ilan edilen sürede dönüt, farklı eklentiler gibi yöntemlerin çoğunlukla kullanıldığını tespit etmiştir.

Üniversitelerde uzaktan eğitim sistemlerinin güvenlik durumlarıyla ilgili çalışma grubu çoğunlukla verilerin güvenliğinin sağlandığını ve sınavların güvenli bir şekilde yürütüldüğünü belirtmişlerdir. Bu durum için verilerin kişisel sunuculara aktarılması, sistemlerde yetki-rol yapısının oluşturulması, sürekli takip mekanizmasının çalışması, çeşitli güvenlik yazılımlarının kullanılması gibi ayrıca tedbirler alındığı görülmektedir. Sınav güvenliği için ayrıca yazılım oluşturduklarını belirten yöneticiler bulunmaktadır. Sınavlar için öğrenme yönetim sistemini kullanan yöneticilerin sistemdeki sınav modüllerini etkin ve kontrollü bir şekilde kullandıkları görülmektedir. Ayrıca yöneticiler, son zamanlarda veri güvenliği için KVKK'yı rehber kabul ettiklerini belirtmektedirler. Güraksın, Türker, Hakkari ve Doğan (2007), yaptıkları araştırmada uzaktan eğitim sistemlerinde yetkilerin net bir şekilde belirlenmesi gerektiğini ve bu işlemin ilk tasarlama aşamasında yapılmasının önemli olduğunu belirtmişlerdir. Sistemler bu şekilde tasarlanırken sistem ve kullanıcı güvenliğinin ön planda tutulması ve şifrelere önem verilmesi gerektiği sonucuna araştırmalarında yer vermişlerdir. Ayrıca bu araştırmada başarılı bir öğrenci değerlendirmesi için sınav güvenliği sağlamada sistemsel güvenlik önlemlerinin yanında dijital kimlik doğrulama, video kaydı, belirli tarihlerde sınav işlemi gibi tedbirlerin yararlı olacağı ifade edilmiştir. Altınpulluk (2021), uzaktan eğitimde kesinlikle yerli sistemlerin geliştirilmesi gerektiği ve tek bir çatı altında güvenilir sistemlerin oluşturulmasının önemli olduğu sonucuna varmıştır.

Üniversitelerde uzaktan eğitim süresindeki ders başarısıyla ilgili çalışma grubundaki yöneticiler çoğunlukla başarı durumlarını kendilerinin takip ettiklerini, bazı yöneticiler ise farklı birimlerin takip ettiğini ancak durumdan haberdar olduklarını belirtmişlerdir. Başarı durumunun derslere sorunsuz erişim, derslere katılım gösterme, derslerin etkileşimli işlenmesi gibi çeşitli etkenlere göre değiştiği ancak teorik derslerin başarı oranının uygulamalı derslere göre daha yüksek görülmektedir. Ayrıca UZEM'lerin başarıyı arttırmak için eğitimler düzenlediği, iletişim problemlerini ortadan kaldırmak için çözümler geliştirdiği, anlık destek mantığını benimsedikleri anlaşılmaktadır. Can (2020), yaptığı araştırmada, uzaktan eğitim sürecinde yalnızca eğitimin verilmesi değil öğrencilerin başarılarının ölçülmesiyle birlikte değerlendirme yapılmasının da önemli olduğunu ve bu hususa öncelik verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Durak ve arkadaşları (2020), yaptıkları araştırmada derse devam durumlarının çalışma grubunu oluşturan üniversitelerin yaklaşık olarak yarısında takip edildiği sonucuna ulaşmıştır. Herron, Holsombach-Ebner, Shomate ve Szathmary (2012), yaptıkları araştırmada sistemlerin etkileşimli öğrenmeye imkân tanıyacak yapıda olmasının, online öğrenmeye uygun bir değerlendirme işleminin gerçekleştirilmesinin gerekliliklerini belirtmişlerdir. Engin (2013), yaptığı araştırmada uzaktan eğitim sürecinde öğrencilere sistemlerde bulunan verilere ulaşmada yardım, kullanıcı eğitimleri, sürecin belirli olması ve bildirilmesi, sürekli teknik destek sağlanmasının çoğunlukla kullanılan yöntemler olduğu sonucuna varmıştır. İzmirli ve Kırmacı (2017), uzaktan eğitim sürecinde üniversiteler tarafından büyük bir bölümünün öğretim elemanlarına online eğitim yeterlilikleri hakkında eğitim verildiği bilgisine ulaşmışlardır.

Üniversitelerde uzaktan eğitim süreciyle ilgili çalışma grubu düzeltme ve iyileştirme konusundaki görüşlerini sistemlerin geliştirilebilir olduğu, daha kullanışlı hale getirebilecek ve etkileşimi artırabilecek özelliklerle donatılabileceği şeklinde belirtmişlerdir. Süreçte kullanıcı ve entegre edilen diğer sistemlere bağlı sorunlar yaşandığı, bu sorunların giderilmesi için eğitimler düzenlenerek, kılavuzlar oluşturularak, sürekli takip edilerek, anlık destek verilerek UZEM'ler tarafından çözümler üretildiği görülmektedir. Ayrıca UZEM'lerin yetki gücünün üzerinde olan öğrencilerin ve öğretim elemanlarının internet, teçhizat hususlarında yaşadığı sorunlar ile idari yapılanmada yetkin personellerin bulunmaması gibi sorunların

varlığı da söz konusudur. Can (2020), yaptığı araştırmada uzaktan eğitim sistemlerinin “güvenilir, erişilebilir ve kullanışlı olması, yerli platformların ulusal düzeyde geliştirilmesi ve kullanılması” gerekliliklerini tespit etmiştir. Ayrıca Uzaktan eğitim süreçlerindeki uygulamalar sırasında karşılaşılan sorunlar, uygulamaların etkililiği, paydaş görüşleri, süreçlere katılım gibi durumlar belirlenerek gerekli tedbirlerin alınmasına ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Karadağ ve Yücel (2020), yaptıkları çalışmada UZEM’lerin yetki alanını aşan hususlarla ilgili; internet bağlantısının lisans programlarında öğrenim öğrencilerin %63’ünün evinde bulunduğu, öğrencilerin üçte birinde bilgisayar ya da tabletin olmadığı verilerine ulaşılmıştır. Bu bilgilerle beraber araştırmaya katılan öğrencilerin dörtte birinin “internetlerinin veya bilgisayar/tablet vb. olmaması nedeniyle eğitimlerini sürdüremediklerini” ifade ettiklerini belirtmişlerdir.

Tüm bu bilgilerden yola çıkarak üniversitelerde uzaktan eğitim yönetiminde sistemler tercih edilirken öncelikle eğitim amaçlı ya da eğitime uyarlanabilen platform olmalarına dikkat edilmesi gerektiği, sonrasında ise hazırbulunmuşluk, güvenlik, maliyet, etkileşim, gelişime elverişlilik vb. özellikler geldiği sonucuna varılmıştır. Bu özelliklerin kurumların ihtiyaç ve koşullarına göre önem sıralamalarının değiştiği görülmektedir. Uzaktan eğitim sistem sürecinin işleyişinin amaçlara uygun bir şekilde senkron ve asenkron eğitim bir arada kullanılarak bütünlük içerisinde sürdürüldüğü ancak idari personelin yetkinliklerinin sorgulandığı, sayısındaki azlık ve bu nedenle görev dağılımının yapılamadığı belirtilen hususlardandır. Can (2020), uzaktan eğitim süreçlerinin planlanması, sağlam ve yeterli alt yapının oluşturulması, yönetim ile denetimin etkili bir şekilde sürdürülmesi, eşgüdüm hususlarının gerekliliğini tespit etmiştir. Demir (2014), senkron ve asenkron eğitim modelleriyle gerçekleşen eğitim sistemleri; “e- içerik, sanal sınıf, ölçme-değerlendirme” olmak üzere kendilerine ait özellikleri olan üç bileşenlerinden oluştuğunu belirtmektedir. Bu bileşenler arasında bulunan yapının sarmal olduğunu, süreçteki başarının ise ilgili yapının iyi kurgulanmasına bağlı olduğunu vurgulamıştır.

Uzaktan eğitim sürecinde kullanılan platformların güvenliklerinin büyük ölçüde sağlandığı bu husustaki çalışmaların KVKK rehberliğiyle devam ettirildiği ancak yerli olmayan yazılımlarda veri güvenliği için taahhütlere güvenildiği görülmektedir. Uzaktan eğitim sürecinin ders başarısına etkisine bakıldığında ise UZEM’ler tarafından dolaylı veya dolaysız yolla ders başarı durumları takip edildiği ve değerlendirmelere göre başarıyı arttırmak için uyarlamalar yapıldığı belirtilmektedir. Ayrıca uygulamalı derslerde teorik derslere göre başarının daha düşük olduğu söylenebilmektedir. Demir (2014), yaptığı araştırmada sistem yapısı güçlü kurulan bir kurguda içeriğin de önemli olduğu, ihmali söz konusu olduğunda sürecin tam anlamıyla hedefleri gerçekleştirilemeyeceğini belirtmiştir. Ayrıca ideal öğrenme hedeflerine ulaşabilmek için belirlenen rollerin tam olarak yerine getirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Uzaktan eğitim sürecinde düzeltme ve iyileştirme işlemlerinin UZEM’ler tarafından dönütler doğrultusunda yapıldığı, büyük ölçekli işlemlerin ise destek alınan birimlerden talep edildiği görülmektedir. Kaban (2013), uzaktan eğitim süreçlerinde görev alan kişilerin en fazla “alt yapı, engelli bireylerin ihtiyaçları, güvenlik ve ders tasarımına” önem verdikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu hususları incelediğinde sistemlere ait alt yapının etkili olarak yönetilmesi ile desteklenmesinin ön plana çıktığını belirtmiştir. Engelli bireylerin ihtiyaçlarının planlamada ve içerik geliştirmede dikkate alınması sürece dahil olan tüm kişilerin bilgi güvenliklerinin sağlanması öne çıkan diğer hususlar olduğunu tespit etmiştir. Bu hususlara ek olarak kolay anlaşılabilir, dikkat dağıtmayan ders tasarımlarının geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Yapılan bu araştırma sonucunda engelli bireylere yönelik herhangi bir bulguya rastlanmamış olup alt yapı, güvenlik ve planlamalara hususlarına ise önem verildiği görülmüştür.

Araştırma sonuçları dikkate alındığında Türkiye’de üniversitelerde kullanılmak üzere yerli ve yeterli bir öğrenme yönetim sistemi ile sanal sınıf uygulamasının tek bir çatı altında geliştirilmesi önerilebilir. Üniversitelerden temsilcilerin bir araya gelerek sistem özelliklerini belirlediği, geliştirilebilir ve esnek yapıya sahip bir sistem kurulabilir. Böylelikle merkezi bir yapıda, kurum özelinde kullanılacak, maksimum güvenli, tüm ihtiyaçlara cevap verebilecek, eğitimin verimliliğini ve etkililiğini üst seviyelere çekebilecek, maddi açıdan kazanç sağlanabilecek, tüm üniversitelerde öğrenim gören bireyler için fırsat eşitliği sunabilecek bir sistem ağı oluşturulabilir.

KAYNAKÇA

- Altınpulluk, H. (2021). Türkiye’deki öğretim üyelerinin COVID-19 küresel salgın sürecindeki uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(1), 53-89.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı* (6. bs.), Sakarya Yayıncılık, Sakarya.
- Arastaman, G., Öztürk Fidan, İ. ve Fidan, T. (2018). Nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirlik: Kuramsal bir inceleme. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 37-75.
- Arat, T. ve Bakan, Ö. (2011). Uzaktan eğitim ve uygulamaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 14(1-2), 363-374.
- Arslan, V. (2019). *Web tabanlı uzaktan eğitim deneyimi ve verimliliği analizi: İstanbul Üniversitesi örneği*. İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Bulut, S. (2017). *Eğitim ve öğretimde uzaktan eğitim sistemleri ve gerekliliği: 2010-2016 dönemi lisansüstü çalışmalar analizi*. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53.
- Can, E. (2020). Sanal sınıf yönetimi: İlkeleri uygulamalar ve öneriler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 251-295.
- Çelik, H., Baykal, N. B., ve Memur, H. N. K. (2020). Nitel veri analizi ve temel ilkeleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 379-406.
- Daniel, S. J. (2020). Education and the COVID-19 pandemic. *Prospects* 49, 91-96.
- Demir, E. (2014). Uzaktan eğitime genel bir bakış. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (39), 203-2012.
- Durak, G., Çankaya, S., ve İzmirli, S. (2020). COVID-19 pandemi döneminde Türkiye’deki üniversitelerin uzaktan eğitim sistemlerinin incelenmesi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 14(1), 787-809.

- Engin, M. (2013). *Üniversitelerde teknoloji yoğun uzaktan eğitim sistemlerinin üretim, uygulama ve yönetim süreçlerinin incelenmesi*. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gökbulut, B. (2021). Uzaktan eğitim öğrencilerinin bakış açısıyla uzaktan eğitim ve mobil öğrenme. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 11(1), 160-177.
- Güraksın, G. E., Türker, G. İ., Hakkari, F. Ve Doğan, M. (2007). Web Tabanlı eğitimde güvenlik ve kullanıcı Girişi için alternatif kodlama yöntemi. IX Akademik Bilişim Konferansı 31 Ocak-02 Şubat 2007, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Hammond, T., Watson, K., Brumelow, K., Fields, S., Shryock, K., Chamberland, J.-F., Herbert, B. (2020). A Survey to Measure the Effects of Forced Transition to 100% Online Learning on Community Sharing, Feelings of Social Isolation, Equity, Resilience, and Learning Content During the COVID-19 Pandemic.
- Herand, D. ve Hatipoğlu, Z. A. (2014). Uzaktan eğitim ve uzaktan eğitim platformları'nın karşılaştırılması. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 65-75.
- Herron, R., Holsombach-Ebner, C., Shomate, A. and Szathmary, K. (2012). Large scale quality engineering in distance learning programs. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 16(5), 19.
- İşman, A. (2011). *Uzaktan eğitim* (4. bs). Ankara: Pegem Yayıncılık
- İzmirli, S. ve Kırmacı, Ö. (2017). Developing online teaching competencies of educators in Turkey. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11(22), 38-52.
- Kaban, A. (2013). *Uzaktan eğitim kalite standartlarının belirlenmesi ve Atatürk Üniversitesi uzaktan eğitim sisteminin incelenmesi*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kaçan, A. ve Gelen, İ. (2020). Türkiye'deki uzaktan eğitim programlarına bir bakış. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 6(1), 1-21.
- Karadağ, E., Çiftçi, Ş. K., Gök, R., Su, A., Ergin Kocatürk, H. ve Çiftçi, Ş. S.(2021). Covid-19 pandemisi sürecince üniversitelerin uzaktan eğitim kapasiteleri. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 8-22.
- Karadağ, E. ve Yücel, C. (2020). Yeni tip Koronavirüs pandemisi döneminde üniversitelerde uzaktan eğitim: Lisans öğrencileri kapsamında bir değerlendirme çalışması. *Yükseköğretim Dergisi*, 10(2), 181-192.
- Küçük, O. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ekin Yayınevi, Bursa.
- Midkiff, S. F. and DaSilva, L. A. (2000). *Leveraging the web for synchronous versus asynchronous distance learning*. Proceeding of the International Conference on Engineering Education ICEE 2000.
- Moore, M. G. and Kearsley, G. (2011). Distance education: A systems view of online learning (3. bs.). Belmont: Wadsworth Cengage Learning.
- Özmen, B. (2012). *Sosyal ağ destekli uzaktan eğitim uygulamalarının öğrenci başarısı ve görüşlerine etkisi*. Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Palas Bozkurt, E. (2019). *Uzaktan eğitimde kullanılan videolu yöntemlerin ön lisans öğrencilerinin matematik başarılarına etkisi*. Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.

- Stake, R. E. (1995). The art of case study research. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Torun, B. (2020). *Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme yeterlikleri ve iş doyum düzeylerinin incelenmesi*. Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Yaşlıca, E. (2019). *Sanal sınıf ortamında etkileşimli öğretim materyalinin başarıya ve tutuma etkisi*. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (11. bs.), Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yılmaz, N. A. (2020). Yükseköğretim kurumlarında Covid-19 pandemisi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim durumu hakkında öğrencilerin tutumlarının araştırılması: Fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümü örneği. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(1), 15-20.
- Url-1 <<https://istatistik.yok.gov.tr/>>, erişim tarihi 21.04.2021.
- Url-3 <<https://www.yok.gov.tr/>>, erişim tarihi 21.04.2021.